

РОЛЬ УЧИТЕЛЯ У СТВОРЕННІ ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Осадченко Т. М.

кандидат педагогічних наук

викладач кафедри теорії і методики фізичного виховання

Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини

м. Умань, Україна

В сучасних умовах суб'єктами здоров'язбережувального середовища початкової школи є учителі, учні, батьки, медичні та педагогічні працівники (практичний психолог, соціальний педагог та ін.). Науковці умовно розділяють основні напрями роботи зі створення здоров'язбережувального середовища в початковій школі на три взаємопов'язані групи, відповідно до учасників діяльності: учнів, учителів та співробітників, батьків. На їх думку, діяльність учителів і співробітників школи передбачає: профілактичні заходи, лікувальна фізична культура, тренажерний зал, аеротерапія, психотерапевтична програма, психологічні тренінги, індивідуальні консультації, розвиток навичок з відновлення сприятливого емоційного стану, консультації та рекомендації по роботі з учнями і батьками, інформаційно-консультативна робота [1, с. 54].

З метою визначення ролі учителя початкової школи у створенні здоров'язбережувального середовища початкової школи вважаємо за необхідне проаналізувати обґрунтовані та експериментально перевірені, вітчизняними та зарубіжними педагогами дидактичні та організаційно-педагогічні умови, що забезпечують ефективне функціонування досліджуваного середовища.

О. Менчинська, розкриваючи основи конструювання здоров'язбережувального процесу навчання в сучасній початковій школі,

доводить, що очікувати позитивної динаміки показників стану здоров'я учнів початкової школи можливе за таких умов:

– підвищення професійної компетентності педагогів щодо здійснення здоров'язбережувального навчання через освоєння програми експериментального спецкурсу «Шляхи і способи попередження перевантаження учнів» та ін.;

– включення у процес побудови здоров'язбережувального життєвого простору на основі особистісно-орієнтованої взаємодії усіх суб'єктів освітнього процесу (адміністративного апарату, педагогів, батьків, самої дитини) на основі погодження цілей і мотивів діяльності, способів спілкування в ході конструювання здоров'язбережувального процесу навчання у початковій школі [3, с. 6].

Л. Сливка визначила такі умови успішної організації здоров'язбережувального середовища молодших школярів: тісна взаємодія і координація зусиль усіх працівників навчального закладу (адміністрації, педагогічного, медичного і психологічного персоналу), учнів, їхніх батьків у сфері захисту і підтримки здоров'я дітей; трансформація педагогічної свідомості вчителя. Вона пов'язана з такими чинниками: зміна ставлення педагога до учня; зміна ставлення вчителя до завдань навчально-виховного процесу; зміна ставлення до себе і свого здоров'я, усвідомлення свого внутрішнього світу, ступеня впливу на дітей і здійснення професійно-педагогічної діяльності з позиції здоров'язбереження учнів; теоретико-методична підготовка вчителя початкових класів щодо проблеми збереження, зміцнення і формування здоров'я школярів [4, с. 46].

Погоджуємося з думкою науковців, що створення здоров'язбережувального середовища – спільна діяльність усіх учасників освітньої взаємодії (вчителів, учнів, батьків, педагогічних та медичних працівників, адміністрації закладу тощо), тому вважаємо, що саме полісуб'єктна взаємодія розкриває сутність сучасного педагогічного процесу.

Тому актуальною в сучасній педагогіці початкової школи є проблема полісуб'єктної взаємодії з метою здоров'язбереження в рамках системи «вчитель – учень – батьки».

Професійна діяльність учителя початкової школи є унікальною за своєю спрямованістю та структурованістю. У зв'язку з розвитком суспільства, техніки та технологій відбувається перетворення і розширення її функцій. Це особливо яскраво проявляється у напрямі здоров'язбереження.

Як зазначає Н. Карапузова, саме вчитель початкової школи повинен «забезпечити інтелектуальний, фізичний, моральний, естетичний, емоційно-вольовий розвиток особистості дитини, здійснювати пропедевтичну роботу в напрямі здоров'язбереження. Він закладає майбутній потенціал здоров'я, формує нове покоління громадян, здатного до життєтворчості і здоров'язбереження впродовж життя» [2, с. 39].

У функціональні обов'язки вчителя входить профілактична робота з батьками, організація співпраці з батьківським колективом на засадах здоров'язбережувальної педагогіки, яка передбачає дотримання спільних вимог щодо збереження та зміцнення здоров'я дітей в повсякденній життєдіяльності; формування ціннісного ставлення до власного здоров'я та здоров'я дитини; розвиток у батьків готовності до реалізації триєдності фізичного, психічного і духовного здоров'я особистості.

Батьки сьогодні також повинні стати активними учасниками здоров'язбережувальної діяльності з метою створення комфортного, емоційного, турботливого та фізичного врівноваженого простору життєдіяльності дитини, в якому суттєву роль відграють умови формування освітнього середовища початкової школи.

На основі результатів сучасних досліджень щодо умов ефективного створення здоров'язбережувального середовища, акцентуємо увагу на ролі учителя початкової школи як активного суб'єкта здоров'язбережувального середовища, який реалізує *ключові завдання здоров'язбереження молодших школярів:*

- визначення цілей здоров'язбереження учасників освітнього процесу;
- проектування змісту здоров'язбережувальної освіти;
- конструювання та реалізація форм, методів, технологій та засобів профілактичних заходів і здоров'язбережувальної діяльності у початковій школі;
- діагностування стану здоров'я та рівня здоров'язбережувальної компетентності учасників освітнього процесу;
- удосконалення предметно-просторової інфраструктури закладу з метою здоров'язбереження його суб'єктів та ін.

Отже, *створення здоров'язбережувального середовища початкової школи* – це спільна активна полісуб'єктна діяльність учасників освітньої взаємодії у початковій ланці освіти, що спрямована на проектування та реалізацію умов (середовища), які забезпечують здоров'язбережувальний ефект у системі взаємодії «вчитель – учень – батьки».

Здоров'язбережувальний ефект, на нашу думку, повинен стосуватися усіх учасників освітньої взаємодії, а не тільки учнів. Професійна діяльність вчителя початкової школи сьогодні віднесена до найбільш стресогенних і напружених у психологічному відношенні. Погоджуємося з дослідницею Н. Карапузовою, що постійне розумове напруження, комунікативні перевантаження, швидкоплинні інноваційні процеси у системі початкової освіти, багатофункціональність учителів загальноосвітньої школи І ступеня (викладає дисципліни із семи освітніх галузей), конфліктні ситуації з учнями чи їх батьками тощо вимагають від майбутніх педагогів уміння усвідомлювати та оцінювати власні ресурси, великих резервів самовладання й саморегуляції, що сприяє запобіганню фізичного, емоційного і розумового виснаження фахівця й, відповідно, збереженню та зміцненню їх професійного здоров'я [2, с. 41].

Тому, дотримуючись принципу співтворчості здоров'язбережувальної педагогіки, який передбачає взаємну повагу і взаємну зацікавленість, пошук способів конструктивної взаємодії «вчитель – учень – батьки» та забезпечує

зміцнення здоров'я не тільки учнів, але й усіх суб'єктів освітнього процесу, вважаємо за доцільне заради досягнення формальних показників успішності в навчанні не нехтувати здоров'ям кожного суб'єкту освітньої взаємодії, а формувати ставлення до власного здоров'я і здоров'я рідних, вихованців як до найвищої індивідуальної й суспільної цінності.

Література:

1. Барышникова Г. Б. Психологические условия обеспечения здоровьесберегающей среды в начальной школе / Г. Б. Барышникова, О. В. Васильева // Актуальные проблемы психологии и педагогики начального образования : юбил. сб. науч. ст. / ГОУ ВПО «Яросл. гос. пед. ун-т им. К. Д. Ушинского». – Ярославль : ЯГПУ, 2010. – С. 53–60.
2. Карапузова Н. Д. Здоров'язбережувальні технології у системі професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів / Н. Д. Карапузова // Педагогіка, психологія та медико-біологічні проблеми фізичного виховання і спорту. – 2015. – № 1. – С. 39–45.
3. Менчинская Е. А. Конструирование здоровьесберегающего процесса обучения в современной начальной школе : автореф. дис. на соиск. ученой степени канд. пед. наук : спец. 13.00.01 «Общая педагогика и история педагогики» / Е. А. Менчинская. – Омск, 2008. – 29 с.
4. Сливка Л. Організація здоров'язберігаючого середовища молодшого школяра: теоретичні й практичні аспекти / Лариса Сливка // Гірська школа українських Карпат. – 2014. – № 11. – С. 44–47.